

ENİŞTEM BENİ NEZAKETEN ÖPTÜ!

İzlem GÖZÜKELEŞ

EMO Ankara Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi
izlem.gozukeles@emo.org.tr

30 Ocak 2004 günü, Microsoft'un patronu Bill Gates, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın davetlisi olarak Ankara'yı ziyaret etti. Zengin malı züğürdün çenesini yordu, Gates'in milyarlık serveti gazete manşetlerini süsledi. Ama kimi art niyetli insanlar, "Gates niçin geldi?" diye sormaya başladı. "Düğün değil, bayram değil, eniştem beni niye öptü?" diye söylendiler.

Oysa ABD'liler kibar insanlardı, bu da nezaketen yapılmış iade-i ziyaretlerden biriydi. Hatırlanırsa, çok uzun zaman önce, 3 Kasım 2002 seçimlerinden hemen sonra, develer tellal iken, pireler berber iken, başbakan henüz değil başbakan, Siirt milletvekili bile değilken, soluğu Washington'da almıştı. O günden bu yana yakınlığımız giderek arttı. Başbakanımızın yoğun çabalarına rağmen çıkmayan tezkere aramızı bir ara bozsa da, karşılıklı iyi ilişkiler devam etti. Dolayısıyla, Gates de gelirken eli boş gelmedi: Milli Eğitim'e, çocukların eğitimi için bağışta bulundu. Enişte hakkında hiç fesat düşünmeye gerek yok, enişte nezaketen öptü!

Bu, yıllardır devam eden, fakat son yıllarda daha da yoğunlaşan ABD-Türkiye ilişkilerinin doğal bir sonucuydu. Siyasetle teknolojiyi karıştırmamak gerektiğini savunanlar çıkabilir. Siyaset de teknoloji de toplum kendisidir, birbirlerini karşılıklı olarak etkilerler. Bugün ABD, AB içindeki yazılım patentleri savaşında karar sürecini etkilemeye çalışmaktadır¹. Almanya, Fransa, Çin, Peru, Brezilya, Venezüella vs. gibi ülkelerin, özgür ve açık kaynak kodlu yazılımı ulusal yazılım politikalarının bir parçası haline getirmesinde, ABD'den bağımsız olma eğiliminin rolü büyüktür. Dolayısıyla ulusal bağımsızlığa önem veren kararlı hükümetlerle böyle bir kaygısı olmayan hükümetlerin teknolojik tercihleri de farklı olacaktır.

Peki bu ziyaretin sonuçları ne olabilir?

Bağışın miktarı açıklanmadı. Yapılan

görüşmelerin içeriğini de bilmiyoruz. Basında yeralan sadece, Bill Gates'in İstanbul'da açılacak Teknopark'ın ilk kiracısı olacağı sözü.

Başbakanın, "Türkiye Bilişimle Kalkınıyor" konferansındaki konuşması ise oldukça ilginçti ve olacaklar hakkında ipucu vermekteydi. Dersini iyi ezberlemişti, ancak ezberci öğrenciler gibi ne söylediğinin farkında değildi. Söylediği ve yaptığı çelişiyordu. Bilişim güvenliğinden bahsetti:

Tabii bir de verilerin ve bilgisayarların güvenliği meselesi var. Elimizdeki yazılım ve donanımın ne yaptığını tam olarak bilmediğimiz ve kendi ülkemizde geliştirmedığımız zaman program veya işletim sistemine nasıl güveneceğiz? Bunun tedbiri alınmalıdır. Bir devlet, bu konuda hiç kimsenin sözüyle yetinemez. Çalışan bütün programlar ve incelemelerin yapılması gerekir.

Yazılım ve donanımla bunların üstüne kurulacak her işletim sistemi, yazılımının güvenilirliği kullanımından önce detaylı olarak incelenmelidir. Bunlar yapılmazsa güvenlik konusunda bağımlı kalınacak, zafiyete düşülebilecektir.²

Birçok devletin özellikle güvenlik nedeniyle özgür ve açık kaynak kodlu yazılımı tercih ettiği düşünüldüğünde başbakanın bu sözleri abesle iştigaldi. Örneğin, Çin, Microsoft ürünlerini kullanmayı ülkenin anahtarlarını düşmana vermek olarak nitelendiriyordu. AB üyesi ülkelerde de güvenlik, özgür ve açık kaynak kodlu yazılımın tercih edilmesi yönünde önemli bir etkendi. AB bünyesinde hazırlanan raporlarda güvenliğin, kapalılıkla değil, açıklıkla sağlanacağı vurgulanıyordu.

Hele başbakan, kendi ülkemizde geliştirilecek program ve işletim sisteminin gerekliliğinden bahsettiğinde önce umutlandık, "acaba TÜBİTAK-UEKAE bünyesinde başlatılan, özgür ve açık kaynak kodlu Ulusal Dağıtım (ULUDAĞ³) Projesi'nden mi bahsedecek?" diye. Ama ekledi, her şeyi kendimiz yapmayacağız. Ardından da uluslararası telif haklarına saygıdan bahsetti.

Başbakanın sonraki sözleri daha büyük bir dumura uğrattı. Dosya ve veri sistemleri açık ve net olmalıdır, dedi. Eski ve yeni versiyonların birbirini desteklemesinin önemine dikkat çekti. Ama davet ettiği kişinin tam da bundan sabıkalı olduğunu ya unuttu ya da danışmanları bunu kendisine iletmemişti. AB'de yapılan çalışmalarda ve sonrasında getirilen önerilerde, bu nedenle, açık standartlara uyum ve kaynak koduna erişim hakkı üzerinde ısrarla duruluyor. Bill Gates'in şirketi Microsoft ise açık standartlara uymuyor ve bunu tekel konumunu güçlendirmek için kullanıyor.⁴

Başbakanın danışmanları, açık standartların ve kaynak koduna erişimin anlamını bilmiyor olsa da Bill Gates'in danışmanları bunu çok iyi biliyor. Başbakanın danışmanları, Başbakanın eşi Emine Erdoğan'a hediye edilen pırlanta gerdanlık hediyesinde yaşanan tartışmalardan dolayı, Bill Gates'in başbakana hediye ettiği dizüstü bilgisayarın değerini öğrenmek istediler. Bill Gates'in danışmanlarının verdiği yanıt aslında herşeyi özetliyordu: Kullandıkça değeri artıyor.

İşte bilişim dünyasının bu temel kuralı, başbakanın e-dönüşüm projesini bir anda e-teslimiyet'e⁵ çeviriyor.

Bir ürünün kullandıkça değerinin artması ne demektir?

Diyelim ki, bir rapor hazırladınız ve arkadaşlarınıza yollamak istiyorsunuz. On arkadaşınız var ve bunların dokuzu Microsoft Office, bir tanesi de Open Office kullanıyor. Raporunuzun okunabilirliğini sağlamak için MS Word formatında göndermelisiniz. Çünkü MS Office, kendi tekel konumunu devam ettirmek için diğer dosya formatlarını desteklemekten özenle kaçınmaktadır. Open Office ile MS Word ile hazırlanmış bir belgeyi açabilirsiniz. Ama başbakanın davetlisi olarak gelen Bill Gates'in şirketi, bunu da engellemek için elinden geleni yapmaktadır. Böylece MS Office'in değeri giderek artacaktır. Doksan dokuz kişi MS Office, bir kişi Open Office kullandığında yüz birinci kişi de (büyük olasılıkla) MS Office'i tercih edecektir.

Bu sadece ufak bir program olan MS Word içindir. Bir de daha kapsamlı olan e-devlet uygulamalarını düşünelim. Tüm kamu kurumlarında Microsoft'un belirleyici olduğu bir altyapı var. Gün oldu, Microsoft lisans fiyatlarını arttırdı. Ne yapacaksınız? Microsoft ürünleri üzerine kurulu kapalı kutu bir e-devlet yapısı, bir

anda Microsoft'a e-teslimiyet'e dönüşür.

Öte yandan kamu sektörü için yazılım geliştiren yazılım firmalarını düşünelim. Microsoft ürünleri üzerine kurulu bir altyapı için (Microsoft'un açık standartlara uyum konusundaki kötü sicilini de düşünürsek) yine Microsoft tabanlı çözümler geliştirmek zorunda kalacaklar. Microsoft'un son zamanlarda, programlama dilleri, işletim sistemi, ofis uygulamaları sonrasında doğrudan kurumsal çözümlere yönelik yazılımlara da yöneldiği düşünüldüğünde yerli yazılım firmalarını pek de iyi günler beklemediği görülebiliyor.

Ne Yapmalı?

Porto Allegre'de yapılan Dünya Sosyal Forumu'nda fakir ülkelere özgür ve açık kaynak kodlu yazılım önerildi.⁶

Ülkemizde bunun için gerekli insan gücü vardır.

TÜBİTAK-UEKAE bünyesinde çalışmaları devam eden özgür ve açık kaynak kodlu ULUDAĞ projesi dikkate değerdir.

Eksik olan sadece tam bağımsızlığı temel alan, kararlı bir siyasi iradedir.

"Ben" ne yapabilirim dersiniz... Özgür Yazılım Hareketi de, aslında bu soruya karşılık sorulan yeni sorularla başladı:

Ben değilse, kim?

Hemen şimdi değilse, ne zaman?

Windowslu makinelere format atıp GNU/Linux dağıtımlarından birini kurabilirsiniz. Şartlar el vermiyorsa:

Internet Explorer yerine **FireFox**,

Outlook yerine **Thunderbird**,

MS Office yerine **Open Office** kullanabilirsiniz.

Hemen şimdi, alçakgönüllü işlerden, bambaşka bir dünya yaratabiliriz.

Dolaşacaktır elbet bu güzelim memlekette en güzel giysileriyle, **penguen tulumuyla hürriyet**.

¹ <http://swpat.ffii.org/papers/eubsaswpat0202/usrep0309/index.en.html>

² Türkiye Bilişimle Kalkınıyor, <http://www.hurriyetim.com.tr/haber/0,,sid~1@w~2@nvid~530519,00.asp>

³ <http://www.uludag.org.tr/>

⁴ HalloweenDocuments: <http://www.opensource.org/halloween/>

⁵ Gates Niçin Geldi?, Işık Kansu, Cumhuriyet 31 Ocak, 2005

⁶ Forumda Brezilya'nın lisanslar için ödediği ücretlerin açıklık için yapılan harcamalardan daha yüksek olduğu vurgulandı.